

בדברי רבינו חיים הלוי בגדרי מחיצות שבת וסוכה

דהוא דין צפני עלמנו להמחילות התחנות שיש בהן עשרה גודרות את המקום עד לרקיע ומשוו ליה לכוליה רשות היחיד, וזהו כלל במחילות דכל שיש בהן שיעורא דעשרה גודרות את המקום עד לרקיע, אלא דצוה חלוק סוכה משבת, דצסוכה לא מהניא כלל הא דהמחילות התחנות גודרות את המקום עד לרקיע, כי אם דבעינן דפנות ממש במקומה, ונריכינן לזה דוקא להיילכתא דגוד אסיק, דחשבינן להו לעצם המחילות כאלו הן עולות למעלה, אבל בלא זה דחשבינן לעצם המחילות כאלו הן עולות למעלה, כי אם דהמחילות שלמטה גודרות את המקום שלמעלה, זה לא מהניא רק לדין רה"י ולא לדין דפנות דסוכה עכ"ל יעוין שם.

אך תמהו בזה מהא דאיתא לקמן (ז) גבי סיכך על גבי מצוי שיש לו לחי וגבי פסי זיראות דאמרינן מיגו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה, ואם איתא דצסוכה בעינן מחיצה בעצם ובעינן שיעור בעצם הדפנות ואילו בשבת סגי דהמקום מוקף מחיצה, היאך אמרי' בזה מיגו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה.

ונראה לדון בציאור הדברים, דהנה כתב הרמב"ם (פט"ו משבת ה"ט) "לכל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה, אבל אם היה פרוץ כעומד הרי זו מותרת, ובלבד שלא יהיה צאותן הפרצות פרצה שהיא יתר על עשר אמות, אבל עשר אמות הרי היא כפתח, ואם היה לפרצה זו צורת פתח אף על פי שיש בה יותר מעשר אינה מפסדת המחיצה, והוא שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד עכ"ל, ומבואר בדברי הרמב"ם דלא מהני צורת הפתח בפרוץ מרובה על העומד (ועכ"פ בפירצה יתירה מעשר אמות ויעוין במגיד משנה שם).

ובחידושי רבינו חיים הלוי (ס) ציאר בשיטת הרמב"ם, דצורת הפתח לא חשיבא מחיצה בעצמותה, אלא מהניא רק להפסיק בין המקומות, ולהכי בכלאים מהני צורת הפתח, דצוה לא בעינן תורת מחיצה דוקא וסגי בהפסק בין המקומות, וכן במצואות המפולשים לרשות הרבים מהני צורת הפתח, אף דלרשות הרבים עלמנו לא מהני צורת הפתח ובעינן דלתות, דמצואות המפולשים לרה"ר הא לא הוו רשות הרבים מנד עלמנו, אלא דהן מפולשים ופתוחים לרה"ר ועי"ז נעשו רה"ר, אך צורת הפתח כיון דמהניא להחשב הפסק, הרי היא מפסקת ומנתקת את הנין מצואות מרה"ר, משא"כ רשות הרבים עלמנו דהויא רשות הרבים בעצמותה, בעיא מחילות דוקא, ולהכי לא מהני צוה"פ. ויעוין שם דציאר עפ"ז נמי הא דלא מהני צורת הפתח לעיקר שיעור דפנות סוכה, אלא רק אחר דאיכא שיעור דפנות סוכה, מהניא צורת הפתח להשלים ההיקף צסוכה כמין גאם

ושאינה גצוהה עשרה טפחים מנא לן כו' ארון תשעה וכפורת טפח כו' לא ירדה שכינה למטה מעשרה, ופירש רש"י שמע מינה למעלה מעשרה מיפסק רשותא, ומבואר דעיקר הילפותא היא לענין שיעור רשות, וכבר עמדו דמשמע מהכא כדברי הגר"ח, דהנה כתב הרמב"ם (פי"ז משבת ה"ז) "כל עושין לחיים אפילו בדבר שיש בו רוח חיים ואפילו באיסורי הגנייה, ע"ז עלמנו או אשרה שעשה אותה לחי כשר שהלחי עוביו כל שהוא, גובה הלחי אין פחות מעשרה טפחים רחבו ועוביו כל שהוא עכ"ל, והראב"ד תמה אהך טעמא דיהיב הרמב"ם דמ"מ צעי גובה י'.

ובחידושי רבינו חיים הלוי (ס) ציאר דשיעורא דעשרה טפחים לא הוי בעצם הלחי אלא במקום, דבעינן דמקום עשרה יהא מוקף מחיצה, ולהכי ל"ש בזה דינא דכתתי מיכתת שיעוריה, וז"ל דעת הרמב"ם היא בכל מחילות רה"י דבעינן שיהא גובהן עשרה עיקר השיעור אינו בעצם המחילות, כי אם בהמקום, דבעינן שגובה עשרה שבו יהא מוקף מחילות, ואם מלאנו גובה עשרה שמוקף מחילות בכל העשרה שבו, לא איכפת לנו כלל בעצם המחילות אם הן מחזיקות עשרה אם לא, וע"כ גם הכא בלחי של אשרה נהי דכתתי מיכתת שיעוריה, אבל הרי זה לא מהניא רק בעצם הלחי לית ציה שיעורא, אבל בהמקום הרי על כל פנים כל הגובה עשרה חסוב מוקף מקצת מחיצה רביעית דמועיל זאת בדניי מחיצה, וע"כ לפי מה שפסק הרמב"ם דלחי משום מחיצה, ע"כ שפיר הוי לחי גמור, וזהו שמחלק הרמב"ם בין לחי לקורה, דצקורה דהשיעור טפח הוא בעצם הקורה וע"כ שפיר שייך בזה הך דינא דכתתי מיכתת שיעוריה, משא"כ בלחי דעצם הלחי אין לו שיעור כלל, והשיעור הוא רק בהמקום, ע"כ לא שייך בזה הא דכתתי מיכתת שיעוריה וכשר גם בשל אשרה עכ"ל.

ויעוין עוד בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ד מסוכה ה"א) דציאר גדר המחיצה דתל המתלקט, דמזרפינן המחיצה מכמה מקומות, והוא מבואר היטב להנ"ל דלא בעינן כלל שיעור י"ט בעצם החפלא אלא בעינן רק דמקום עשרה יהא מוקף מחיצה.

אולם מטו משמיה דהגר"ח דהיינו דוקא גבי שבת, אך גבי סוכה שיעורא דעשרה טפחים הוי שיעור בעצם המחילות, ואיכא בזה דינא דכתתי מיכתת שיעוריה.

ויעוין בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ד מסוכה ה"א) דציאר בשיטת הרמב"ם דבעמוד לא אמרינן כלל גוד אסיק כיון דלא הוי מחילות הניכרות [והוא כשיטת רבנו אברהם מן ההר ובעל העיטור והמאירי] אך מ"מ דקדק הגר"ח מדברי הרמב"ם (פי"ד משבת ה"א) דברשות היחיד דעמוד נמי איכא דינא דעולה עד לרקיע, וציאר הגר"ח שם, דסבירא ליה להרמב"ם דהא דרשות היחיד עולה עד לרקיע אין זה משום דינא דגוד אסיק, כי אם

וללרף הדופן האמצעית לב' הדפנות בסוכה העשויה כמצוי יעו"ש (ויעוין בתוס' וברא' ז א).

ולכאורה מדברי הגר"ח הכא חזינן בשיטת הרמב"ם, דאף רשות היחיד צעיא מחילות ממש, ולא סגי בהמקום מוצל ומפסק מרשות הרבים, ולהכי לא מהני לורת הפתח צפרון מרובה על העומד, וחמירא הא מסוכה דכל דאיכא שיעור דפנות מהניא ליה"פ להשלים ההיקף, והכא צעין דכל רה"י תהא במחילות ממש, ולא מהניא לורת הפתח להשלים היקף הרשות. עוד ז"ב, דהנה הא דעושין ליה באשירה נאמר לענין ליה, וז"ב אמאי לא נאמר הך דינא לענין עיקר מחילות רשות היחיד.

ונראה דהנה גבי שיעורא ד' טפחים ביאר הגר"ח דהוי שיעור במקום המוקף ולא הוי שיעור בעצם המחילה, אך יל"ד היאך הדין בשיעורא ד' טפחים, האם נמי הוי שיעור במקום גרידא, או דילמא הא הוי שיעור בעצם החפלא דמחילה.

והנה בסוגיא דלעיל תנו רבנן נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן רבי יעקב אומר רואין כל שאילו יחקקו ויחלקו ויש בהן טפה לכאן וטפה לכאן נידונין משום דיומד ואם לאו אין נידונין משום דיומד שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה טפה וחכמים אומרים עד שיהו שמים כהלכתן ושלישית אפילו טפה, ועמדו התוס' דהא גבי פסי ביראות צעין דיומדין טפה, ותייראו דגבי שבת החמירו.

ובחידושי מרן רי"ז הלוי (בקונטרס סוכה) ביאר, וכבר מבואר עיקר הדבר בתוס' רבנו פרץ בסוגין, דסבר רבי יעקב דצדינא דשלישית אפילו טפה נאמר דעיקר דין דופן סוכה הוי טפה, והא דצעין שתי דפנות כהלכתן היינו משום דצעין דכל הסוכה תהא מוקפת דפנות, ולהכי דדיומדין דסוכה סגי בטפה, וכלישנא דרבי יעקב דיומדי סוכה טפה, משא"כ לענין שבת דמחילת שבת הויא ארבעה טפחים, צעין דיומדין ארבעה טפחים, וזה"ל מדאורייתא סגי דדיומדין דארבעה טפחים, אלא דמדרבנן החמירו דצעין אמה.

והתוס' והראשונים בר"פ עושין פסין (עירוין יו ז) עמדו היאך מהני פסי ביראות והא פרוץ מרובה על העומד והתוס' שם תיראו דכיון דאיכא שם ד' מחילות ואיכא בכל ד' אמה מכאן ואמה מכאן חשיב פתח', ויעוין בחידושי רבינו חיים הלוי (פט"ז משנת שם) דנקט בפשיטות דעיקר כוונת תוס' 'דצעין שיעור מחילה מן האלדים' והוא כמבואר בתוס' רבנו פרץ בסוגין וכדברי הגר"ז, דמדאורייתא צפסי ביראות סגי בד' טפחים דהוא שיעור מחילה.

וז"ל הרמב"ם (פ"ז משנת הל' לג) הזרק מרה"ר לבין הפסין חייב הואיל ויש בכל זוית וזוית מחילה גמורה שיש בה גובה עשרה ויותר מארבעה על ארבעה והרי הרצוע ניכר ונראה ונעשה כל שציניהם רשות היחיד עכ"ל.

והנה מהכא חזינן לכאורה, דשיעורא ד' טפחים דמחילות שבת הוי שיעור בעצם המחילה, ול"ה שיעור במקום גרידא,

דהרי הכא הפסי ביראות גודרים את כל ההיקף שציניהם, ואם איכא דלעצם החפלא דמחילה לא צעין שיעור אלא רק דשיעור ד' טפחים יהא גדור ומוקף, הכא הרי איכא ד' טפחים ברשות, וע"כ חזינן לכאורה דשיעורא ד' טפחים הוי שיעור בעצם המחילות דרה"י, ולא הוי שיעור במקום גרידא [וכן גבי סוכה אשכחנא שיעורא ד' טפחים, דקי"ל כרבי סימון דצעי טפח שוחק בפחות מג"ט סמוך לדופן, וביארו כמה ראשונים דהיינו משום דצעין מחילה ד', דאי משום דצעין רוב דופן כפירוש רש"י סגי בטפח עצב דאיכא יותר מג' טפחים ומחלה, ויש מהרא' דתי' דצעין רובא דמינכר, אך יש מהראשונים דפירשו דצעין שיעור חשוב, וכן גבי כלאים מבואר בעירוין (טו ז) דצעין שיעור ד' טפחים להפסיק (ולכמה ראשונים אף רבא מודה דזה לא ציי' התם) אף דהתם צעין הפסק גרידא ולא צעין שיעור רשות כלל].

והדברים מתאימים עם הא דנראה מדברי הגר"ח, דטעמא דלא מהני לורת הפתח לדין מחילות דרה"י דשבת, משום דלדין מחילות דרשות היחיד צעין חפלא דמחילות, ולורת הפתח לא חשיבא חפלא דמחילה, אלא מהניא רק לסתום ולחלק המקום, אך לא הויא מחילה בעצמותה.

ומעתה נראה דכל מה דחדית הגר"ח, דשיעורא דמחילות רשות היחיד דשבת לא הוי שיעור בעצם המחילה אלא שיעור ברשות המוקפת, היינו דוקא לענין שיעורא דעשרה טפחים, אך שיעורא ד' טפחים הוי שיעור בעצם החפלא דמחילה.

ומעתה מבואר היטב, דדינא דאשירה נאמר דוקא לענין ליה, דכיון דלחי לא צעי שיעורו ברוחבו, ל"ש דיה דינא דכתותי מיכתת שיעוריה, ואף דצעי גובה י' טפחים, דהך שיעורא לא הוי שיעור בעצם הלחי אלא במקום, אך בשאר מחילות רשות היחיד דצעו שיעורא ד' טפחים שפיר שייך דינא דכתותי מיכתת שיעוריה.

וכן מדוקדק בלשון הגר"ח דכל יסודו הוי רק לענין שיעורא דעשרה טפחים, דהך שיעורא נאמר במקום ולא בעצם המחילות, אך בעיקר המחילה מודה דצעין חפלא דמחילא דוקא, וי"ל דאף שיעורא ד' טפחים הוי שיעור בעצם המחילה וכדנת'.

וביאור החילוק, דכבר נתבאר דרשויות דשבת י"ל דעיקר הרשות היינו קרקע הרשות, ואויר המקום נטפל לקרקע הרשות, ולהכי הא דצעין גובה י' טפחים היינו רק משום דכל דאין המקום מוקף עד גובה י', הרי הוא מעורב בגובה ועי"ז בטלה המחילה, אך שיעורא ד' טפחים דהוי ברשות עצמה, ממילא אף שיעורא ד' טפחים חילל במחילה עצמה, דצעין חפלא דמחילה ד' טפחים.

ומעתה מבואר היטב הא דאמרינן גבי סיכך על גבי מצוי שיש לו לחי וגבי פסי ביראות מיגו דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה, דהרי התם הנידון לענין שיעור רוחב המחילה, ובהו שיה שבת לסוכה דאיכא שיעור בעצם החפלא דמחילה, ושפיר עבדינן מיגו.